

Geen kind tussen wal en schip

Voor elke peuter een passend aanbod

De concentratie van kinderen met zorg in de kinderopvang, met name in de peuteropvang, is groot en de kinderopvang is niet altijd in staat alle kinderen een passend aanbod te bieden. Hoe krijgen deze kinderen de ondersteuning die ze nodig hebben?

TEKST SIMONE DEN HOLLANDER EN IRIS WIERDSMA
BEELD WILBERT VAN WOENSEL

Layla is drie jaar oud en gaat twee ochtenden naar de voorschool. Layla is een opvallend meisje. Ze is snel afgeleid en komt moeilijk mee in de groep. De pedagogisch medewerker kan Layla moeilijk bereiken. Met andere kinderen spelen, lukt al helemaal niet. Ze kan zich niet goed verstaanbaar maken en spreekt met korte woordjes. De kinderen zijn een beetje bang voor haar. Layla kan ineens kinderen duwen of pijn doen. Of ze maakt een opgebouwde toren kapot. De pedagogisch medewerkers zien dat Layla eigenlijk iets anders nodig heeft dan zij haar kunnen bieden op de voorschool. Layla zou gebaat zijn bij individuele aandacht en ontwikkelingsondersteuning, maar daar hebben de pedagogisch medewerkers geen tijd voor. Ook weten ze eigenlijk niet goed hoe ze met dit meisje om moeten gaan.

Aanbod in Nederland beperkt

Een kind als Layla komt duidelijk niet tot haar recht op de voorschool. Dit kan later voor problemen zorgen bij de overgang naar de basisschool en in haar verdere schoolcarrière. Maar wat is het alternatief voor Layla? Het aanbod voor kinderen als Layla is op de meeste plekken in Nederland heel beperkt. Voor de 'reguliere kinderen' is er de kinderdagopvang en de reguliere peuteropvang. Voor kinderen die het risico lopen op een taalachterstand, vooral vanwege een onvoldoende stimulerende thuissituatie, is er de voorschool met een taalontwikkelingsstimulerend programma: voorschoolse educatie (VE). Bij Layla lijkt er meer aan de hand, waardoor het reguliere aanbod voor haar niet passend is.

VVE-indicatie wordt niet altijd terecht afgegeven

Door het gebrek aan een dekkend aanbod voor de allerjongste peuters met een extra ondersteuningsbehoefte, worden deze vaak onterecht op een VE-groep geplaatst, zoals ook het geval is bij Layla. Dit vraagt meer van de pedagogisch medewerkers van deze groepen dan zij, op basis van hun opleiding en ervaring, kunnen bieden. En hiermee wordt tevens voorbijgegaan aan het feit dat voor- en vroegschoolse educatie met name bedoeld is voor kinderen met een risico op onderwijsachterstand vanwege hun thuissituatie. Vanuit Sardes signaleren wij een gat tussen het 'reguliere' kinderopvangaanbod en het jeugdzorgaanbod. Het reguliere aanbod schiet tekort bij kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte. Ook als er sprake is van een taalontwikkelingsstoornis (TOS), biedt de kinderopvang geen passend aanbod. Er is dan een gespecialiseerde aanpak nodig, zoals logopedie of het groepsaanbod van Kentalis. Hierbij is een verwijzing en onderzoek voorliggend. De gespecialiseerde jeugdzorg is daarentegen vooral bedoeld voor kinderen waarbij sprake is van een ernstige en geïndiceerde ontwikkelingsproblematiek.

Toename van peuters met ondersteuningsvraag in de VE

De toename van het aantal zorgpeuters in de peuteropvang is niet onopgemerkt gebleven. Het percentage kinderen met extra zorgbehoefte(n) is de afgelopen jaren gestegen van minder dan 40 procent naar gemiddeld 65 procent van de kinderen op peutergroepen, zoals blijkt uit de *Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang* (Romijn et al., 2023). Pedagogisch medewerkers ervaren handelingsverlegenheid in de omgang met deze kinderen. Het ontbreekt hen aan de kennis, ►►

► middelen en mogelijkheden om deze kinderen te bieden wat zij nodig hebben. Dit heeft gevolgen voor zowel de groep, de pedagogisch medewerkers als voor de kinderen zelf. Vanwege het gebrek aan een passender vorm van opvang blijven deze kinderen vaak langer dan goed is op een reguliere groep. Het alternatief is dat deze kinderen thuis komen te zitten, wat niet wenselijk is voor de ontwikkeling van het kind. Voor elk kind heeft het meerwaarde als het zich kan ontwikkelen in een omgeving met andere kinderen. Een voorwaarde hiervoor is wel dat deze vorm van opvang past bij hun behoeften en mogelijkheden. Dat is zowel in het belang van deze kinderen zelf, als in die van de kinderen zonder extra ondersteuningsbehoeften.

De voorschoolse periode heeft een belangrijke rol bij de voorbereiding van peuters op de instroom in het basisonderwijs

Vroege interventie en deelname aan regulier onderwijs

De voorschoolse periode heeft een belangrijke rol bij de voorbereiding van peuters op de instroom in het basisonderwijs. Zonder passende hulp kan Layla zich onvoldoende ontwikkelen, wat ook de overstap naar het reguliere onderwijs lastig maakt. Hoe eerder ondersteuning voor Layla en haar ouders geboden kan worden, hoe eerder de juiste weg voor Layla gevonden kan worden en de kans groter is dat zij ook op de reguliere school mee kan doen. Door een vroege interventie kan in de voorschoolperiode al passende ondersteuning ingezet worden en de school zich beter voorbereiden op de komst van een leerling zoals Layla. Direct bij de start op de basisschool is de leerkracht op de hoogte van de ondersteuningsbehoefte en kan passende ondersteuning ingezet worden, vanuit de eigen school of door de inzet van externe experts.

Hoe kan passende kinderopvang eruitzien?

Kinderen als Layla hebben het risico tussen wal en schip te vallen doordat een passend aanbod ontbreekt. Hoe kunnen deze kinderen de extra ondersteuning krijgen die zij nodig hebben om zich optimaal te ontwikkelen? Welke rol kan de kinderopvang hierin oppakken? En wat is hiervoor nodig van de gemeente? En welke rol kan de jeugdzorg hierin spelen? Deze kinderen verdienen de aandacht en zorg die ze nodig hebben. Zeker op jonge leeftijd kan, met de juiste ondersteuning, nog veel leed voorkomen worden. Dit geldt zowel voor het kind zelf, als voor de direct betrokkenen. Hoe jonger kinderen zijn als een interventie wordt ingezet, hoe groter de impact op de ontwikkeling van het kind. Dit biedt kinderen als Layla kansen om zich maximaal te ontwikkelen binnen de eigen mogelijkheden. Vanuit de inclusie-gedachte die veel gemeenten hanteren, is het ideaalbeeld dat er voor elk kind een geschikte plek is. Het liefst zo dicht mogelijk in de buurt en zo regulier mogelijk.

Doel voor ouder en kind	Ondersteuningsbehoeften kinderen	Type opvang	Uitvoerder
Opvang om ouders te ontlasten voor werk/studie	Geen	Reguliere opvang	Kinderopvang
Preventief/kinderen brengen/vrije tijd	Extra ontwikkelingsstimulering in verband met omgevingsfactoren (VVE)	VE-groep	Kinderopvang
	Lichte ondersteuning	Kinderopvang-'plus' (binnen regulier opvanglocatie)	Kinderopvang
	Zware ondersteuning	Kinderopvang-speciaal	Kinderopvang en jeugdzorg
Behandeling	Behandeling	Medisch kinderdagverblijf/dagbehandeling jonge kind	jeugdzorg

Figuur 1 – Schematische weergave van mogelijk ‘opvang’-aanbod voor nul- tot vierjarigen (Den Hollander & Hoonhoud, 2023)

Hiervoor is een dekkend aanbod nodig voor alle kinderen van nul tot vier jaar met verschillende ondersteuningsbehoeften. In figuur 1 staat een schematische weergave hoe een totaal en dekkend aanbod van kinderopvang eruit kan zien. Dit schema laat zien dat, als er sprake is van een zware ondersteuningsbehoefte, de reguliere opvang het niet meer alleen af kan. Samenwerking van kinderopvang met jeugdzorg op het gebied van kennis en deskundigheid is dan nodig, bijvoorbeeld doordat jeugdzorgprofessionals de pedagogisch medewerkers handelingsadviezen geven hoe met bepaald gedrag om te gaan. Hierdoor kan het aanbod binnen de reguliere opvang tegemoetkomen aan de verschillende ondersteuningsbehoeften. Dit vraagt wel om maatwerk.

Wij zien kinderopvangorganisaties die met hun extra aanbod op de troepen vooruitlopen. Zij zijn zelf aan de slag gegaan met het opzetten van een aanbod voor kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte. Zij hebben speciale groepen opgericht met enkele aanpassingen, zoals gespecialiseerde pedagogisch medewerkers en kleinere groepsgroottes. Vaak hebben deze organisaties ook de samenwerking met de jeugdzorgpartners uit de regio versterkt. Zie bijvoorbeeld de PlusOpvang van SKO of de PeuterPlusgroep van GO! Kinderopvang (zie de gelijknamige kaders op p. 17 en p. 18 voor praktijkvoorbeelden).

Wie pakt de handschoen op?

Het organiseren van een aanbod tussen reguliere kinderopvang en jeugdzorg is ingewikkeld, omdat het onderwerp verschillende beleidsterreinen raakt. Dit maakt het lastig samenwerken en het leidt tot een moeizame financiering (Schalkwijk & Ter Berg, 2022). Gemeenten zijn huiverig om de kinderopvangpartijen een rol te geven bij het organiseren van een passend aanbod, laat staan hen te subsidiëren. Kinderopvang-aanbieders worden gezien als commerciële partijen die uit zijn op financieel gewin en ►

PlusOpvang van SKO

Stichting Kinderopvang Oldebroek heeft een speciale PlusOpvang opgericht, die zich richt op het bieden van ondersteuning aan kinderen van nul tot vijf jaar die extra zorg en begeleiding nodig hebben. Bijvoorbeeld kinderen met een beperking en/of ontwikkelingsachterstand of chronische ziekte. De kinderopvang-plusgroep is kleiner dan normaal (maximaal tien kinderen) en op deze groepen is ruimte voor maximaal vier kinderen met een speciale zorgvraag. Er zijn minimaal twee pedagogisch medewerkers aanwezig op deze groep, waaronder een hbo'er. Om in aanmerking te komen voor deze groep is een beschikking nodig van de gemeente, welke wordt uitgegeven door het Centrum Jeugd en Gezin (CJG).

Bron: www.skgo.nl/opvangvormen/plusopvang

PeuterPlus van GO! Kinderopvang

GO! Kinderopvang heeft een PeuterPlusgroep opgericht voor kinderen van tweeënhalf jaar tot maximaal vijf jaar, die extra aandacht verdienen. De groep is bedoeld voor kinderen die op de reguliere opvanggroep niet tot hun recht komen en moeite hebben met de grootte van de groep. PeuterPlus heeft maximaal acht kinderen in de groep. De groep wordt begeleid door een pedagogisch begeleider en een pedagogisch medewerker. Daarnaast zet de JGZ extra ondersteuning in middels een pedagoog en orthopedagoog. Een expertiseteam adviseert of de plaatsing passend is.

Bron: www.go-kinderopvang.nl/opening-peuterplus

Het reguliere aanbod schiet tekort bij kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte. Er is dan een gespecialiseerde aanpak nodig

Simone den Hollander is adviseur bij Sardes en houdt zich bezig met de kwaliteit van kinderopvang en voor- en vroegschoolse educatie, doorgaande lijn en passende opvang

Iris Wierdsma is junior onderzoeker/adviseur bij Sardes en houdt zich onder andere bezig met een hoogwaardig kwalitatief aanbod in de voor- en vroegschoolse educatie

De personen op de foto's bij dit artikel hebben geen relatie tot de inhoud van dit artikel.

► niet op het realiseren van maatschappelijke doelen, zoals het terugdringen van achterstanden en het bijdragen aan gelijke kansen. En dat is een gemiste kans. Het ontbreken van een passend kinderopvangaanbod, schuift het probleem namelijk door naar de basisschool — die al te maken heeft met personeelstekorten en overvolle klassen. Er zijn vele kinderopvangorganisaties die maatschappelijke doelen nastreven en in hun missie verwoord hebben dat ze willen bijdragen aan kansen voor kinderen. Ook de recent gepubliceerde *Hervormingsagenda Jeugd* (2023) roept gemeenten op om met de kinderopvang om tafel te gaan om met hen in gesprek te gaan over de gezamenlijke visie op de pedagogische basis, gerichte preventie en de inrichting van de vrij toegankelijke voorzieningen. Daarbij past het gesprek over het organiseren en bieden van passende kinderopvang. Een eerste stap is om gezamenlijk het totale aanbod voor kinderen in de gemeente

onder de loep te nemen: is er voor alle kinderen een aanbod beschikbaar? Welke kinderen vallen tussen wal en schip? Hoe ziet een passend aanbod eruit in het brede spectrum van kinderopvang voor alle kinderen binnen de gemeente? En wat kunnen we gezamenlijk doen om te voorkomen dat kinderen thuis komen te zitten? Kinderopvangaanbieders en jeugdzorgpartijen kunnen zo gestimuleerd worden om hierin samen op te trekken en krachten te bundelen. Ieder vanuit de eigen expertise, maar gericht op samenwerking met als doel toekomstkansen te creëren voor de Layla's in de gemeente.

De literatuurlijst is te vinden op:
www.hjk-online.nl/artikelen

HJK bestaat 50 jaar!

Wij vieren feest, vier je met ons mee?

Nog geen abonnement op HJK?

Ontvang 10 x HJK en lees onbeperkt online voor slechts € 79,95 per jaar.

En krijg nu het speciale 'Feest'-prentenboekenpakket cadeau!

Hierin zitten de volgende boeken:

- *Feest voor iedereen* van Francesca Pirrone (uitgever: Clavis Kinderboeken)
- *Alles is reden voor een feestje* van Monique Berndes (uitgever: De Vier Windstreken)
- *Nog 100 nachtjes slapen* van Milja Praagman (uitgever: Leopold)
- *Maximiliaan Modderman geeft een feestje* van Joukje Akveld (uitgever: Lannoo)